

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Щерьо Стефанов Ножаров,

доцент по ПН 3.8. „Икономика“, научна специалност „Политическа икономия (*микроикономика, макроикономика, икономическа политика и устойчиво развитие*) в УНСС, доктор по ПН 3.8. „Икономика“, научна специалност „Политическа икономия“-УНСС

(име, презиме, фамилия – академична длъжност в научна организация, научна степен)

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен **„доктор на науките“** в Област на висше образование 3. „Социални, стопански и правни науки“, Професионално направление 3.8. „Икономика“

Автор: д-р Божена Куш

Тема: „Икономическа ефективност на земеделските ферми в Полша в зависимост от икономическия размер“

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 85 от 21.02.2025г. на Ректора на Висше училище по застраховане и финанси чл.-кор. проф. д.ю.н. Борис Велчев съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема: „Икономическа ефективност на земеделските ферми в Полша в зависимост от икономическия размер“ за придобиване на научна степен „доктор на науките“ в Област на висше образование 3. „Социални, стопански и правни науки“, Професионално направление 3.8. „Икономика“. Автор на дисертационния труд е: д-р Божена Куш.

Предадените от д-р Божена Куш материали включват документи по представен опис:

Екземпляр от дисертационен труд, автореферат, декларация за оригиналност на дисертационния труд, попълнена карта за изпълнение на минималните национални изисквания за научна степен „Доктор на науките“, справка за приносите на дисертационния труд, списък с публикации на кандидата, резюме на научни публикации на докторанта, автобиография, списък с цитирания.

Докторанта е приложил: една (1) хабилитационна монография, една (1) публикувана монография, която не е представена като основен хабилитационен труд, десет (10) статии, които са публикувани в реферирани издания индексирани в SCOPUS или в WoS, двадесет и три (23) статии, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публику-

вани в редактирани колективни томове, една (1) публикувана глава от колективна монография и списък с цитирания.

2. Кратки биографични данни за кандидата

Кандидатът д-р Божена Куш:

Образование:

- **НАЦИОНАЛЕН ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ИНСТИТУТ ПО ЖИВОТНОВЪДСТВО В КРАКОВ**

Доктор на селскостопанските науки в областта на зоотехниката въз основа на докторска дисертация: Качеството на регионалните свински продукти в зависимост от системата за хранене и отглеждане на свине.

25.03.2015 г

- **МАГИСТЪР ПО ИКОНОМИКА В ОБЛАСТТА НА ИКОНОМИКАТА НА СЕЛСКОТО ПРОИЗВОДСТВО**

Въз основа на магистърска дисертация:

Характеристики на добитъка за клане на прасета, заклани в Zakłady Miesne "Jarosław" SA в Ярослав през есенно-зимния сезон.

- **AKADEMIA ROLNICZA W KRAKOWIE, ФАКУЛТЕТ ПО ИКОНОМИКА В ЖЕШОВ**

Специалност: Икономика на селскостопанското производство

1992-1997 г

- **СРЕДНО МЕДИЦИНСКО УЧИЛИЩЕ В ПШЕМИСЛ**

1987-1992 г

Заемани длъжности:

- **АСИСТЕНТ В ГРУПА НАУЧНО-ПРЕПОДАВАТЕЛСКИ СЪСТАВ**

Катедрата по компютърни науки в управлението, Факултет по мениджмънт към Техническия университет в Жешов

01.03.2020 - сега

- **ХОНОРУВАН АСИСТЕНТ**

Катедрата по компютърни науки в управлението, Факултет по мениджмънт към Техническия университет в Жешов

25.02 - 31.07.2019г

1.04 - 31.07.2018г

- **ХОНОРУВАН АСИСТЕНТ**

Катедрата по компютърни науки в управлението, Факултет по мениджмънт към Техническия университет в Жешов

1.03 - 31.07.2017г.

3. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд обхваща 234 страници, които се състоят от: съдържание, въведение, три глави, библиография и заключение.

Първата глава има пет подраздела, втората глава има шест подраздела, третата глава има четири подраздела.

Библиографията на труда съдържа общо 282 източника, 20 таблици и 31 графики.

4. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Дисертационния труд е посветен на актуален икономически проблем – проблема с икономическата ефективност в земеделието.

Оригинални научно-приложни приноси на дисертационния труд са:

1. Анализът на икономическото представяне с помощта на непараметричния метод DEA показва, че нивото на индекса Malmquist нараства с увеличаване на икономическия размер. Това потвърждава първата хипотеза. Разлагането на индекса Malmquist на два компонента показва, че във ферми от всички класове икономически размер причината за промяната в общия индекс на производителност е промяна в производствените (технологични) възможности, а не промяна в начина, по който фермите използват своите ресурси в рамките на съществуващата технология (с изк-

лючение на фермите ES6, където не са регистрирани промени). Разликата в ефективността се крие в комбинацията от налични производствени фактори.

2. Анализът на техническата ефективност показва, че с увеличаването на икономическия размер техническата ефективност се подобрява. Установено е също, че през целия период на изследване различията в техническата ефективност между разглежданите класове икономически размери се задълбочават, което показва увеличаване на диспропорциите между фермите с различни икономически размери. Това дава възможност за положителен тест на втората хипотеза. Малките ферми не могат да постигнат ефективността на големите ферми. В дългосрочен план нискоефективното земеделие ще попречи на малките стопанства да функционират и да се развиват.

5. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Кандидата е приложил общо: една (1) хабилитационна монография, една (1) публикувана монография, която не е представена като основен хабилитационен труд, десет (10) статии, които са публикувани в реферирани издания индексирани в SCOPUS или в WoS, двадесет и три (23) статии, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове, една (1) публикувана глава от колективна монография и списък с цитирания.

6. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

Считам, че кандидата отговаря на минималните национални изисквания съобразно представените от него и обучаващото висше училище документи.

Направена е справка за изпълнение от кандидата на минималните национални изисквания за придобиване на научната степен „доктор на науките“ в професионалното направление 3.8. „Икономика“.

7. Автореферат

Съдържанието и качеството на автореферата е добро. Същият е направен според изискванията на съответните правилници и отразява основните резултати, постигнати в дисертационния труд.

8. Критични забележки и препоръки

Имам следните въпроси към изследването:

1. С какво хипотезите на изследването за връзка на ефективността с размера на фермите се отличава от неокласическата микроикономическа теория свързана с постигане на ефективен мащаб на производство базиран върху моделите на пределните величини и относителните цени на производствените фактори?
2. Доколко иновациите в земеделието през третото десетилетие на XXI век имат по-голямо значение от останалите фактори които влияят на икономическата ефективност?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд **съдържа научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката** и **отговарят на** изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати **съответстват** на специфичните изисквания на Правилника за приемане и обучение на докторанти във Висшето училище по застраховане и финанси.

Дисертационният труд показва, че кандидата д-р Божена Куш **притежава** добри теоретични знания и професионални умения по Професионално направление 3. 8. Икономика, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди научната степен „доктор на науките“** на д-р Божена Куш в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3. 8. Икономика;

29.3.2025г.

Рецензент:

доц. д-р Щерьо Ножаров

(ак. дл. н. ст. име фамилия)